

INTRODUCCIÓ. SET REALITATS ADMINISTRATIVES. VISIÓ GLOBAL DE LA CULTURA CATALANA DES DE LA DIVERSITAT TERRITORIAL

PATRÍCIA GABANCHO
Periodista i escriptora

Fa feredat recordar amb quina intensitat es parlava i es treballava pels Països Catalans en el moment de la Transició. Era una idea potent. Avui ens preguntem si encara podem fer servir l'expressió o si hem de fer marrada tot parlant de "països de cultura catalana" o alguna cosa semblant. Vol dir que hem anat enrere.

Que els Països Catalans eren aleshores una realitat ho demostra la Constitució del 1978. Hi ha un article que prohibeix explícitament la federació de comunitats autònomes. Però també hi ha una disposició afegida que autoritza el País Basc a unir-se a Navarra, si els implicats ho volen. De manera que l'article està destinat a les comunitats de llengua catalana, que haurien fet un formidable front comú per reivindicar la seva realitat específica, quant a llengua i cultura en primer lloc; quant a finançament just, en aquests moments.

A la prohibició constitucional s'hi va sumar, amb més eficàcia –altrament s'haurien pogut fer esforços comuns sense federació de cap mena–, la insídia política de separar les comunitats catalanes i enfrontar-les. És la vella tàctica del "divideix per vèncer", que en el nostre cas es tradueix en esmicola que empetitiràs. És cert que les tres comunitats que viuen o malviuen sota bandera espanyola tenen històries diferents, sobretot a partir del segle XVIII, que fan que el catalanisme es manifesti de maneres diverses: el catalanisme polític i el cultural. Per dir-ho d'una altra manera, és diferent l'actitud històrica de la burgesia i l'existència mateixa d'una burgesia i això dóna circumstàncies molt dissemblants quant a la fundació i institucionalització d'una cultura moderna. Catalunya, i això irradia cap als Països Catalans, té una burgesia inicialment compromesa amb la cultura i amb el país, que li dóna un començament de segle XX brillant, sòlid, d'entusiasme i acadèmia. I això pesa.

El que vull dir és que, segons el teixit social de cada un dels nostres països, era més fàcil o més difícil de llaurar enfrontaments, tergiversacions, separacions, divisions. S'hi van abocar molts diners, però molts, des de Madrid, per tal que el País Valencià es *valencianitzés* de manera folklorica, activament anticatalana i en castellà. Es va intentar el mateix a les Illes, sense reeixir en el mateix grau, ni de lluny. Però després de trenta anys, la destrucció del teixit comú és tangible. Les coses no passen perquè sí: passen perquè algú vol que passin. I el que s'intenta, des del projecte espanyol d'hegemonia i homogeneïtzació, és afeblir el sistema català, tot menjant-li les perifèries, perquè trossejant i empetitint és més fàcil desactivar-hi qualsevol resistència a l'engoliment.

No se n'han sortit del tot, òbviament, perquè la cultura ha funcionat molt millor que la política. Contra la cultura, però, atempta la desculturalització de la societat, que en part és filla d'un ensenyament molt deficient i en part del procés occidental de descrèdit de la cultura en favor dels productes de la indústria de masses. Ara bé: posats a jugar en aquest terreny, el de la indústria cultural, també hem de reconèixer que ens han trossejat el mercat. Fixem-nos que, per una banda, la insídia política avorta qualsevol projecte comú; per una altra banda, es trosseja l'imaginari desterrant la cultura catalana a racons minoritaris i explicant-li a les "masses" que no existeix lligam entre les terres catalanes; finalment, es deixa el mercat a mans de la cultura espanyola, de la indústria espanyola, que aquesta sí que crea i hi injecta un imaginari compartit.

La cultura catalana continua present a tot arreu dels Països Catalans, amb intercanvis potser no tan actius com ho eren als anys setanta, però presents i continuats. Segurament ens coneixem menys del que hauríem de conèixer-nos, però estem en contacte. Som, però, una minoria. I es tracta políticament de fer-nos ser una minoria. Es tracta de minar-nos el prestigi, perquè el prestigi és una eina de reconeixement, de propagació, d'extensió. Pensem ara en l'estèril polèmica contra la unitat de la llengua; les disputes per l'art sacre amb l'Aragó; el no reconeixement oficial del català en aquesta comunitat; la guerra de repetidors de TV3 al País Valencià; les dificultats per establir l'Institut Ramon Llull amb les Illes; el poc tràfic universitari amb la Catalunya del Nord... etcètera.

La conclusió que podem treure d'aquest repàs és que Espanya no és cap broma: la broma era l'Espanya plural. Espanya ha aprofitat aquests trenta anys per construir un projecte potent de modernitat i culminar així la consolidació de l'Estat que tenia pendent des de feia segles. El projecte català *no hi cap*, senzillament no hi cap en aquest marc: només ens queda jugar-hi un rol provincià, de cultura folkloritzada i subordinada, de política retòrica, d'infraestructures esquives, de pauperització econòmica. I, com és evident, de territori, imaginari i cultura trossejats. Això, o revoltar-nos-hi i muntar un projecte alternatiu, que segurament haurà de ser fora de l'Estat espanyol.

Mentrestant, hem d'alimentar la cultura i nodrir els intercanvis, com ara aquest, que són utilíssims per enfortir qualsevol projecte de futur. Hi ha, ara mateix, moltíssima gent compromesa amb iniciatives semblants a les de l'Espai Despuig, a tot arreu dels Països Catalans, gent que, com tots els qui som aquí, construeixen un camí diferent.

Bé: als ponents d'aquesta taula rodona els he fet arribat una proposta de reflexió a l'entorn de quatre eixos, tot indicant-los que triessin els que més els convingués. Primer, que ens facin una descripció de la situació de la cultura catalana en la seva terra o, si ho prefereixen, una visió general del tema. En segon lloc, si hem de parlar de Països Catalans, o buscar-ne una formulació menys significada políticament. En tercer lloc, m'interessa aprofundir en el paper de Barcelona com a capital de la cultura catalana; si és que exerceix aquest paper —que jo crec que no—, si aquest rol molesta, o en tot cas què se n'espera. I en quart lloc, que ens presentin la pròpia experiència de treball cultural i quin profit en podríem treure de treballar tots plegats, en xarxa. I serà benvinguda qualsevol altra idea que vulguin aportar.